

Bidrag med anledning av covid-19

till organisationer som arbetar
med människor i socialt särskilt
utsatta situationer 2021

mucf

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) 2022

Författare: Jenny Eriksson

Webb: www.muuf.se

Bidrag med anledning av covid-19

till organisationer som arbetar
med människor i socialt särskilt
utsatta situationer 2021

Förord

Under 2021 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, i uppdrag av regeringen att dela ut bidrag för insatser för socialt särskilt utsatta under coronapandemin. Totalt fördelades drygt 143,4 miljoner kronor till civilsamhällets organisationer vid två tillfällen.

Totalt hade MUCF 146 miljoner att fördela under 2021. Bidraget delades ut i två omgångar under året. I första omgången fick MUCF 143 ansökningar där organisationerna ansökte om totalt drygt 208 miljoner kronor. 18 organisationer fick bidrag och den totala summan som fanns att fördela var 58 miljoner kronor. I andra omgången kom 37 ansökningar, där organisationerna ansökte om drygt 87 miljoner kronor. Totalt hade MUCF 88 miljoner att fördela. 29 organisationer fick bidrag och den totala summan som delades ut var drygt 85 miljoner kronor.

Rapporten ger en bild av bidragets användning och den betydelse det haft för människor som lever i utsatthet. Den redovisar också vilka organisationer som har fått bidrag, hur mycket de fått, vilka målgrupper bidraget har stöttat och redogör för civilsamhällets viktiga roll under pandemin.

Bidraget har använts för att hjälpa och stödja samhällets allra mest utsatta. Det har bland annat gått till att anordna sovplatser för dem som inte har ett hem, gett något att äta till dem som inte har mat för dagen, hjälpt människor att bibehålla en grundläggande hygien samt hjälpt utsatta att få rätt vård. Det har också använts till att sprida information om vaccin och smittbegränsning samt till psykosocialt stöd.

Rapporten har tagits fram av Jenny Eriksson på avdelningen för statsbidrag.

Lena Nyberg, generaldirektör
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	6
1. Inledning	7
Uppdraget	7
Socialt särskilt utsatta	8
Förutsättningar för statsbidraget	9
Underlag till rapporten	10
2. Första utlysningen 2021: så fördelades bidraget	11
Organisationerna som sökte bidrag	12
Organisationerna som beviljades bidrag	13
Geografisk spridning	13
3. Andra utlysningen 2021: så fördelades bidraget	16
Organisationerna som sökte bidrag	17
Organisationerna som beviljades bidrag	17
Geografisk spridning	18
4. Överklaganden	20
5. Så användes bidraget	21
Bidragets olika användningsområden	22
Dokumentation av bidragets användning	31
6. Bidragets betydelse	32
Betydelsen för målgrupperna	32
Betydelsen för organisationerna	38
7. Avslutande sammanfattning	42
8. Referenser	44
9. Bilaga 1: Artiklar av Sara Nkwe Assarsson	45

Sammanfattning

Rapporten ger en samlad redovisning av det organisationsbidrag som MUCF fick i uppdrag av regeringen att fördela vid två tillfällen 2021. Den redogör för hur bidraget använts i förhållande till syftet, vilka som fått bidrag samt vilka belopp som fördelats.

Den 26 februari 2021 beslutade regeringen att MUCF skulle fördela 58 miljoner kronor till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. Regeringen beslutade om förordning (2021:134) om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer som trädde i kraft den 15 mars 2021.

Den 23 juni 2021 meddelade regeringen ett ändringsbeslut av regleringsbrevet vilket innebar att MUCF fick ytterligare 88 miljoner kronor att fördela. MUCF fick således sammanlagt 146 miljoner kronor att fördela under 2021 enligt förordningen. Högst fyra miljoner kronor var avsatta för administrationskostnader. När ändringsbeslutet trädde i kraft hade MUCF redan fördelat 58 miljoner kronor och därför genomfördes en andra ansökningsomgång för att fördela resterande 88 miljoner kronor.

Under 2021 fick MUCF 180 ansökningar där organisationerna sammanlagt ansökte om drygt 295 miljoner kronor. Bidraget fördelades till 36 organisationer. Elva av dessa fick bidrag i båda ansökningsomgångarna.

I den första utlysningen 2021 var konkurrensen hög medan det i den andra utlysningen i juni kom färre ansökningar. Vid handläggningen identifierades de organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. Jämfört med 2020, då bidraget delades ut första gången, gavs nu möjlighet att bredda gruppen som kunde få bidrag eftersom det fanns mer pengar att fördela än tidigare. Fler organisationer fick del av regeringens satsning och variationen bland verksamheterna var större.

Uppgifterna till rapporten är hämtade från myndighetens e-tjänst. Utöver denna rapport har MUCF tidigare lämnat en delrapport av uppdraget. Tillsammans med delrapporten lämnades även filmer och artiklar om två av de organisationer som beviljades bidraget in till regeringen.

Myndigheten bedömer att bidraget har varit av stor betydelse för de socialt utsatta individer som drabbats hårt under coronapandemin. Antagandet är baserat på alla de exempel som organisationerna givit i sina redogörelser. Det stora söktrycket av civilsamhällets organisationer visar också att behovet av ekonomiskt stöd för att upprätthålla och anpassa verksamhet för målgruppen under pandemin varit stort.

1. Inledning

MUCF är en statlig myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och det civila samhällets förutsättningar. En av kärnuppgifterna är att fördela bidrag till föreningsliv, internationellt samarbete, kommuner och forskning. MUCF fördelar organisationsbidrag, projektbidrag och verksamhetsbidrag.

Figur 1.1 Illustration över de olika bidrag som MUCF fördelar.

Det aktuella bidraget är enligt förordningen ett organisationsbidrag och har fördelats till ideella föreningar samt vissa trossamfund. Det skiljer sig dock från övriga organisationsbidrag som MUCF fördelar årligen där alla organisationer som uppfyller kraven får bidrag och där storleken på bidraget baseras på antalet medlemmar. I den här förordningen fick myndigheten prioritera de ansökningar som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppfylla bidragets syfte. På grund av det höga söktrycket kunde inte alla som uppfyllde kriterierna få bidrag.

I den delrapport som myndigheten lämnade till regeringen den 25 maj 2022 finns information om ansökningsprocessen, om samarbetet med Myndigheten för stöd till trossamfund och Socialstyrelsen samt de artiklar och filmer som togs fram om två organisationer.

Uppdraget

Den 26 februari 2021 beslutade regeringen att MUCF ännu en gång skulle få i uppdrag att fördela medel till organisationer som arbetar med människor

i socialt särskilt utsatta situationer. Första gången det här bidraget delades ut var 2020. Regeringen tog fram förordning (2021:134) om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer som trädde i kraft den 15 mars 2021. Bidraget var på 60 miljoner kronor där 58 miljoner skulle fördelas som bidrag och två miljoner skulle täcka administrativa kostnader.

Den 23 juni 2021 meddelade regeringen i ett ändringsbeslut att MUCF skulle fördela ytterligare 88 miljoner kronor. Totalt skulle 146 miljoner kronor fördelas 2021, varav fyra miljoner var avsedda för administrationskostnader.

När ändringsbeslutet trädde i kraft hade MUCF redan fördelat 58 miljoner kronor av de totalt 146 miljoner kronor som skulle fördelas och därför genomfördes en andra ansökningsomgång för att fördela resterande medel.

De organisationer som beviljats bidrag skulle förbruka medlen senast den 31 december 2021 och lämna en redovisning till MUCF om hur de använt bidraget senast den 31 mars 2022. Organisationernas redovisning ligger till grund för denna rapport.

Socialt särskilt utsatta

Statsbidraget kunde sökas av organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Syftet var att stödja organisationerna och förstärka deras verksamhet för att möta de ökade behov som uppstod med anledning av pandemin.

Det kom många ansökningar vid första ansökningsomgången 2021. Beloppet som söktes överskred de medel som fanns att fördela. Flera organisationer beskrev hur de arbetade med människor i olika typer av utsatthet men eftersom konkurrensen var stor var MUCF tvungen att prioritera bland ansökningarna. De som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppfylla bidragets syfte var de som beviljades bidrag.

Ordet **särskilt** var centralt vid bedömningen och innebar att verksamheten skulle rikta sig till samhällets mest utsatta människor. Begreppet socialt särskilt utsatta syftar på personer som riskerar att falla igenom samhällets skyddsnet och som är svåra att nå för andra aktörer än civilsamhällets organisationer såsom hemlösa, papperslösa och personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. I det pressmeddelande som regeringen gick ut med i samband med att uppdraget att fördela medel offentliggjordes första gången 2020, exemplifierades ovan nämnda grupper som socialt särskilt utsatta. MUCF utgick från den definitionen, men var även öppen för möjligheten att det fanns fler grupper som kunde anses vara socialt särskilt utsatta.

I pressmeddelandet som regeringen gick ut med i februari 2021 angavs att organisationer inom civilsamhället, som sociala hjälporganisationer som till exempel arbetar med personer i hemlöshet, har centrala roller när det gäller att

nå och stödja människor i utsatta situationer. Vidare framgick att satsningen 2021 syftade till att stärka civilsamhället och ge organisationer möjlighet att utöka sin verksamhet i syfte att hantera konsekvenserna av pandemin.

Vid den första ansökningsomgången 2021 fick i stort sett samma organisationer bidrag som 2020. Ansökningarna visade att verksamheterna behövde ytterligare förstärkning då behoven av stöd till samhällets mest utsatta fortfarande bedömdes som stora.

Vid den andra ansökningsomgången 2021 fick MUCF ett större belopp att fördela vilket gjorde att det fanns möjlighet att bevilja bidrag både till organisationer som arbetade med målgruppen socialt särskilt utsattas basala behov och några nya grupper. Exempel på nya grupper som nåddes är människor med psykisk ohälsa, hbtqi-flyktingar, personer med missbruksproblematik, personer med ätstörningsproblematik och kvinnor som utnyttjas i prostitution.

Förutsättningar för statsbidraget

Förordningen slog fast att en förutsättning för att beviljas statsbidrag är att organisationen bedriver, och under minst två år hade bedrivit, verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Vidare framgick att riksorganisationer eller organisationer med riksintresse var behöriga att söka bidraget. MUCF:s definition av riksintresse är att organisationen bedriver en verksamhet som är av nationellt intresse. Det kan till exempel handla om en verksamhet som är riktad till en särskild prioriterad målgrupp eller att den är av betydelse för samhället i stort.

Förordningen medgav även att statsbidrag kunde lämnas till organisationer som inte uppfyllde villkoren om att vara en riksorganisation eller om att bedriva en verksamhet med riksintresse om det fanns särskilda skäl. Vid prövningen skulle det geografiska område där organisationen var verksam tas särskild hänsyn till. MUCF tolkade det som att särskilda skäl kunde tillämpas om det fanns en speciell utsatthet till följd av covid-19, regionalt eller lokalt, där organisationen var verksam.

De organisationer som var behöriga att söka bidraget var:

- Ideella föreningar inom det civila samhället som är demokratiskt uppbyggda och som respekterar demokratins idéer.
- Trossamfund, samverkansorgan och församlingar som framgår av 3 § förordning (SFS 1999:974) om statsbidrag till trossamfund samt som framgår i 16 § lagen (SFS 1998:1593) om trossamfund.

Andra aktörer, som exempelvis stiftelser och kommuner, var inte berättigade till bidraget.

Underlag till rapporten

De organisationer som beviljades bidrag slutredovisade användningen och betydelsen av bidraget under första delen av 2022. De ansökningar och redovisningar organisationerna skickat in till MUCF:s e-tjänst ligger till grund för denna rapport.

Totalt beviljades 47 bidrag fördelat på 36 organisationer. Elva organisationer beviljades bidrag i både första och andra utlysningen. För en organisation har MUCF begärt tillbaka knappt 90 procent av det bidrag de fått eftersom deras slutredovisningen visade att de använt bidraget på annat sätt än vad som angivits i ansökan. Organisationen ingår därför inte i redogörelsen för hur bidraget använts. Här redovisas övriga 35 organisationer, vars slutrapporter godkänts.

Ytterligare underlag till rapporten är gällande förordningar, samt pressmeddelande från regeringen om uppdraget.

2. Första utlysningen 2021: så fördelades bidraget

Den 16 mars öppnade den första ansökningsomgången. Av de 143 ansökningar som kom in hade 16 blivit beviljade bidrag inom stödformen 2020. Flera organisationer som fått avslag vid ansökan 2020 valde också att söka igen. Konkurrensen var stor när MUCF fattade beslut den 22 april. De organisationer som beviljades bidraget fick det utbetalat veckan efter beslut. Totalt fick 18 organisationer bidrag i den första ansökningsomgången. Ansökningar från organisationer som inte beviljats bidraget tidigare analyserades av fler handläggare för att säkerställa samsyn.

125 organisationer fick avslag. Grunden till avslagsbesluten var i några fall att verksamheten inte uttalat riktade sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer enligt MUCF:s bedömning. I andra fall bedömdes att organisationerna inte uppfyllde villkoren för att vara en riksomfattande verksamhet av nationellt riksintresse, eller särskilda skäl enligt förordningens mening. Det var också en stor del som riktade sin verksamhet till människor i social utsatthet och uppfyllde villkoren i förordningen men som fick avslag på grund av den stora konkurrensen.

I tabell 2.1 nedan presenteras de 18 organisationer som beviljades bidrag samt beviljat belopp.

Organisation	Beviljat belopp i kronor
Sveriges Stadsmissioner	10 000 000
Svenska Röda Korset	8 000 000
Frälsningsarmén	8 000 000
Trossamfundet Svenska Kyrkan	5 000 000
Hela Människan	4 000 000
Läkare i världen	3 835 000
Trossamfundet Romersk-katolska kyrkan	3 000 000
Förenade islamiska föreningar	3 000 000
Islamiska Shiasamfunden i Sverige	3 000 000
Convictus	1 700 000
Ny Gemenskap	1 500 000
Equmeniakyrkan nationella enheten	1 500 000
Föreningen S:ta Clara kyrka	1 500 000
Frivilligorganisationen Agape	1 350 000
Föreningen Frihamnen i Hb/7 Hemlösas Hus	930 000
Räddningsmissionen	925 000
Stöttepelaren	660 000
Talita	100 000

Tabell 2.1 visar vilka organisationer som fick bifall samt hur mycket medel respektive organisation beviljades.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Organisationerna som sökte bidrag

Av de 18 organisationer som fick bifall var sex trossamfund, samverkansorgan eller församlingar, och resterande tolv ideella organisationer. Av förordningen framgick att en förutsättning för att få bidrag var att den sökande var en riksorganisation eller en organisation som bedriver verksamhet av riksintresse. Utöver detta kunde undantag ges om det fanns särskilda skäl kopplat till det geografiska område verksamheten bedrevs i.

Fokus i handläggning låg på de organisationer som hade bäst förutsättningar att uppfylla syftet med bidraget, liksom på dem som arbetade med de mest socialt utsatta. Vid handläggningen strävade MUCF också efter att alla organisationsformer skulle vara representerade dels för att nå olika grupper och dels för att få en så stor spridning som möjligt. Även storleken på organisationerna som fick bidrag varierade från mindre som verkar lokalt till rikstäckande som är kända av en bredare allmänhet.

Totalt fick MUCF 143 ansökningar. Av dessa kom flera från samma organisation – antingen i olika geografiska områden eller på olika nivåer då både riksorganisationen och lokala avdelningar ansökte om medel för sin verksamhet.

Många organisationer beskrev i sin ansökan att de fortfarande hade stora svårigheter att bedriva sin ordinarie verksamhet på grund av pandemin. Bidraget beskrevs som en möjlighet att kunna fortsätta, eller återuppta verksamhet som avstannat. Dessutom skrev flera att de behövde utöka personalstyrkan för att kunna samordna och driva en mer krävande verksamhet till följd av pandemin. Exempelvis krävdes mer personal för att utöka öppettider för stöddlinjer och chatt som varit viktigt under pandemin och möjliggjort insatser på distans. En del av de sökande planerade informationskampanjer om smittspridning och vaccinering eller att informera utsatta grupper om vart de kan vända sig för stöd. Många beskrev att den redan utsatta målgruppen de möter blivit extra utsatt under pandemin och behovet av insatser var därför större än tidigare. Vidare var det ett flertal organisationer som ville utöka sin verksamhet genom att erbjuda mer utomhusaktiviteter och sommaraktiviteter för socialt utsatta barn och ungdomar vars psykiska ohälsa beskrevs ha ökat till följd av isoleringen under pandemin.

De sökta beloppen varierade stort, från 15 000 till 30 miljoner kronor. Det totala beloppet som organisationerna ansökte om var drygt 208 miljoner kronor. Eftersom det var många ansökningar och det totala sökta beloppet var högre än summan som fanns att fördela prioriterades de ansökningar som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppnå bidragets syfte.

MUCF kunde konstatera att många av de sökande organisationerna bedrev en viktig verksamhet som påverkades negativt av covid-19, men att deras verksamhet inte uttalat riktade sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer. MUCF behövde identifiera och prioritera de organisationer som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppnå bidragets syfte. Myndigheten utgick från den

definition av socialt särskilt utsatta som regeringen förmedlat 2020, kompletterat med organisationernas egna beskrivningar i ansökningarna av socialt särskild utsatthet. Många av organisationerna riktade sig mot målgruppen vilket gjorde att den utsatthet som beskrevs fick värderas för att identifiera de som var socialt särskilt utsatta.

Organisationerna som beviljades bidrag

Organisationerna som beviljades bidrag ansökte om totalt drygt 116 miljoner kronor och summan att fördela var 58 miljoner kronor.

För att rangordna ansökningarna identifierades först de organisationer som når människor som på olika sätt lever i socialt särskild utsatthet. Sedan prioriterade MUCF de 18 som ansågs ha störst möjlighet att uppnå syftet med bidraget. Av de 18 organisationerna som fick bidrag fick 16 bidrag även 2020 medan två var nya.

I ansökningarna beskrev organisationerna sin verksamhet och specificerade en budget för särskild verksamhet i vissa fall. Under handläggningen kunde det konstateras att flera av de utvalda organisationerna visserligen arbetade med målgruppen, men att de i sin verksamhet ibland också riktade sig till människor som inte var socialt särskilt utsatta. För att bidraget skulle göra största möjliga nytta i förhållande till syftet beslutade MUCF att reducera det sökta beloppet för tolv organisationer. Dessa sökte även bidrag för verksamhet som enligt ansökan inte uttalat riktade sig till socialt särskilt utsatta och kunde därmed inte få stöd för denna del. Detta gjorde i sin tur att flera andra organisationer som arbetade med förordningens målgrupp kunde beviljas medel.

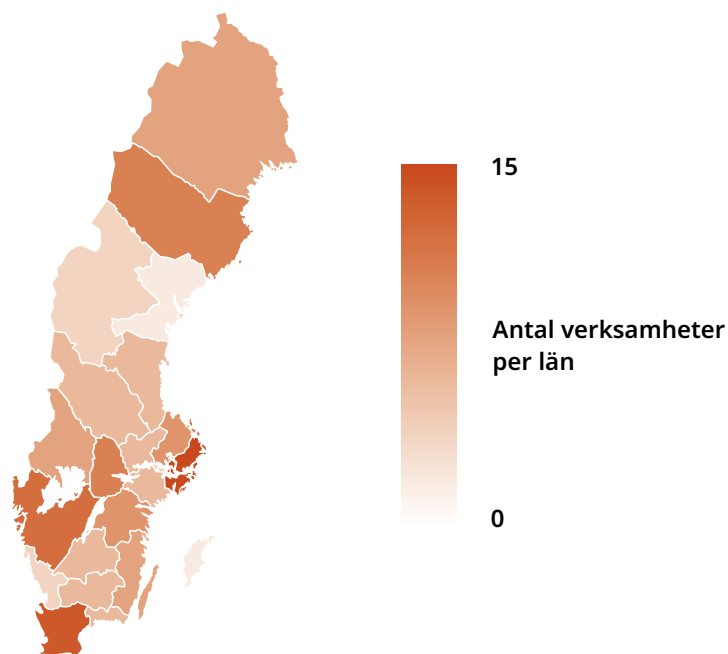
De 18 organisationer som fick bidrag erbjuder i huvudsak tak över huvudet, ekonomisk hjälp att betala hyra, tillgång till mat, grundläggande hygien eller vård, barnartiklar och kläder samt informerar om vaccinering och smittspridning. De arbetar på olika nivåer och når olika delar av befolkningen. De representerar också olika trosuppfattningar och riktar sig till grupper som lever i särskild utsatthet och vars situation förvärrats till följd av pandemin.

Geografisk spridning

Organisationerna som beviljades medel är verksamma i Sveriges samtliga län. Figur 2.1 ger en överskådlig bild av spridningen över landet. Tabell 2.2 visar antal verksamheter som bedrivs i respektive län. Flera organisationer är riksorganisationer med verksamhet i hela landet, medan andra har sin verksamhet i ett eller flera län.

Figuren och tabellen nedan visar att det bedrivs mest verksamhet i de tre storstadsregionerna, och att Stockholms län förekommer oftast. Storstadsregionerna är tätbefolkade och har varit hårt drabbade och haft stora behov under hela pandemin, vilket kan förklara fördelningen av bidraget sett till den behovsbild som fanns. Fyra organisationer beviljades bidrag på grund av särskilda skäl i det område de verkar i. Två av dessa är verksamma i Stockholms

län, en i Skåne län och en i både Skåne län och Västra Götalands län. Totalt sökte fem organisationer bidrag utifrån särskilda skäl. En av de fem organisationerna bedömdes dock ha ett nationellt riksintresse och MUCF tog därför inte ställning till om det därutöver också fanns särskilda skäl eftersom det endast var aktuellt i de fall då riksintresse inte fanns.

Figur 2.1 Geografisk spridning av bidraget.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Kommentar: Den ljusaste färgen i kartan motsvarar fem verksamheter och visar de län där minst antal verksamheter bedrivs.

Län	Antal verksamheter per län
Stockholm	15
Skåne	13
Västra Götaland	12
Västerbotten	10
Örebro	10
Uppsala	9
Östergötland	9
Kalmar	8
Norrbottn	8
Värmland	8
Blekinge	7
Dalarna	7
Gävleborg	7
Jönköping	7
Kronoberg	7
Södermanland	7
Västmanland	7
Halland	6
Jämtland	6
Gotland	5
Västernorrland	5

Tabell 2.2 Län samt antal verksamheter per län för beviljade ansökningar.

Källa: MUCF:s e-tjänst

3. Andra utlysningen 2021: så fördelades bidraget

I den andra ansökningsomgången 2021 fattade MUCF 37 beslut den 3 september. Utfallet blev 29 bifall och åtta avslag. Samtliga avslag berodde på att den sökande organisationen inte uppfyllde villkoren i förordningen och därför inte var berättigad till bidrag. I tabell 3.1 nedan presenteras de organisationer som beviljades bidrag och vilket belopp de beviljades.

Organisation	Beviljat belopp i kronor
Sveriges Stadsmissioner	27 000 000
Svenska Röda Korset	17 000 000
Trossamfundet Svenska Kyrkan	6 200 000
Equmeniakyrkan nationella enheten	6 000 000
Hela Människan	5 000 000
Föreningen FVO	3 500 000
Rädda Barnen	3 140 000
KFUK KFUM Sverige	3 000 000
Ny Gemenskap	2 162 000
Föreningen S:ta Clara kyrka	2 000 000
Pingstförsamlingen i Gävle	1 350 000
SIOS	1 185 000
Islamiska Shiasamfunden i Sverige	950 000
Lp-verksamhetens ideella riksförening	930 000
RFSL	908 000
Ensamkommandes förbund	781 400
Internationella Vänner	760 000
Frivilligorganisationen Agape	640 000
Framtidståget	486 000
Stöttepelaren	400 000
RIFFI	350 000
Sociala Missionen	325 000
LP-Vännernas Kamratförening	300 000
Frisk & Fri - Riksföreningen mot ätstörningar	250 000
Talita	200 000
Kulturföreningen Vasaplan	175 000
IOGT Medmänniska	150 000
KRIS BORÅS	125 000
Ideella föreningen Käringården	100 000

Tabell 3.1. Organisationer som fick bifall samt hur mycket de beviljades*.

Källa: MUCF:s e-tjänst

*En av de beviljade organisationerna ingår inte i redovisningen av bidragets användning nedan eftersom de använt knappt 90 procent av bidragssumman till annat än vad man ansökte för. MUCF har begärt att organisationen betalar tillbaka den delen till myndigheten.

Organisationerna som sökte bidrag

Av de 29 organisationer som fick bifall var fyra trossamfund, samverkansorgan eller församlingar och resterande 25 ideella organisationer. Vid den andra ansökningsomgången 2021 hade MUCF mer pengar att fördela än tidigare och därför fick fler organisationer del av regeringens satsning. Begreppet ”socialt särskilt utsatta” kunde då breddas och nå fler utsatta grupper, exempelvis människor med psykisk ohälsa, hbtqi-flyktingar, personer med missbruksproblematik, personer med ätstörningsproblematik och kvinnor som utnyttjas i prostitution. Både mindre organisationer som verkar lokalt och organisationer med rikstäckande verksamhet var representerade.

Totalt fick MUCF 37 ansökningar och bland dessa var det återigen ett antal som representerade samma organisation – antingen i olika geografiska områden eller där både riksorganisationen och lokala avdelningar ansökte om medel för sin verksamhet.

De behov som beskrevs var allt från hjälp med akut boendelösning, utdelning av mat, medicinkostnader och samtalsstöd till behov av att anordna sociala aktiviteter för att kunna förebygga isolering och ökande psykisk ohälsa till följd av pandemin. Vidare var det en del organisationer som beskrev behov av att stärka sina rikstäckande stödkanaler, såsom chatt och telefonlinjer, för att kunna möta större efterfrågan från utsatta grupper. En del sökte också bidrag för att genomföra informationskampanjer för vaccination på olika språk, för att på så vis nå ut till grupper i samhället som annars har svårt att tillgodogöra sig samhällsviktig information.

Många sökande organisationer beskrev att förutsättningarna för att möta de ökade behoven begränsades på grund av för få resurser. Många volontärer tillhörde riskgruppen och kunde inte engagera sig i samma utsträckning som innan pandemin och därför behövdes medel till fler anställda.

De sökta beloppen varierade stort – från 25 000 kronor till 27 miljoner kronor. Det totala sökta beloppet var drygt 87,5 miljoner kronor. MUCF hade 88 miljoner att fördela men då ett antal sökande organisationer inte uppfyllde villkoren i förordningen fördelades inte hela bidragssumman.

Organisationerna som beviljades bidrag

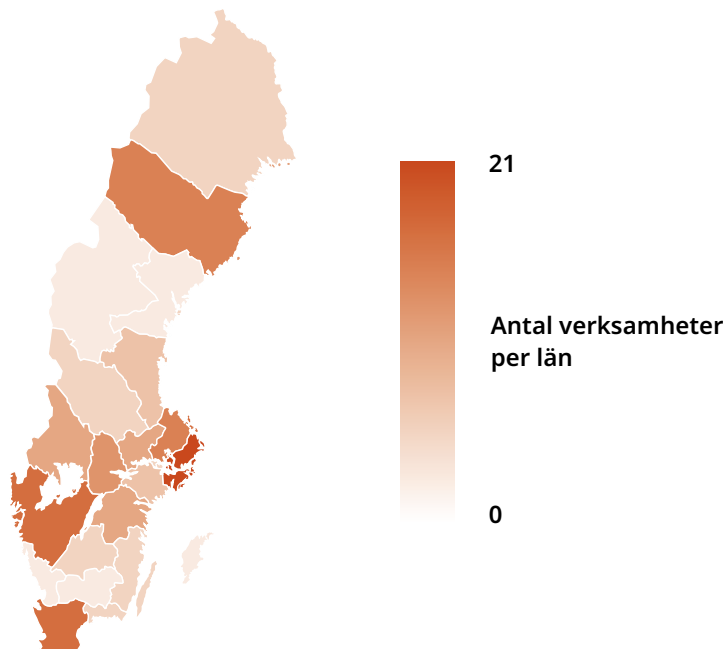
De 29 organisationer som beviljades bidrag ansökte om drygt 85,4 miljoner kronor totalt. Då MUCF denna omgång hade mer medel att fördela och fick färre ansökningar beviljades samtliga organisationer som uppfyllde villkoren i förordningen den summa de sökt. Några organisationer beviljades bidrag både för ansökningsomgång ett och två 2021. Totalt beviljades bidrag till 36 enskilda organisationer under de två ansökningsomgångarna.

Verksamheten hos de organisationer som fick bidrag varierar. Fortfarande beskrev många att de hade behov av bidrag för att tillgodose målgruppens basala behov såsom hjälp med boende, hyra, mat, läkarvård och hygienartiklar medan andra fokuserade på problem som psykisk ohälsa, isolering, missbruksproblematik, ätstörningsproblematik och prostitution. I den andra ansökningsomgången 2021 kunde därmed begreppet ”socialt särskilt utsatta” breddas till att omfatta fler utsatta grupper.

Geografisk spridning

De 29 organisationer som beviljades medel är verksamma i samtliga län i landet. Figur 3.1 ger en överskådlig bild av spridningen. Tabell 3.2 visar antal verksamheter som bedrivs i respektive län. Flera organisationer är riksorganisationer med verksamhet i hela landet, medan andra bedriver verksamhet i ett eller flera län.

Figuren och tabellen visar att mest verksamhet bedrivs i de tre storstadsregionerna som under hela pandemin varit hårt drabbade och där behoven av stöd- och hjälpinsatser varit stora. Det går även att se en ökning av verksamhet i övriga regioner jämfört med tidigare ansökningsomgångar, vilket kan tyda på att behoven blev större även i mindre tätbefolkade områden. Tolv organisationer beviljades bidrag på grund av särskilda skäl i det område de verkar i. Hälften av dessa är verksamma i Stockholms län och av övriga fanns flest representerade i Västerbottens län där fyra organisationer verkar, tre i Skåne län och tre i Västra Götalands län.

Figur 3.1 Geografisk spridning av bidraget.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Kommentar: Den ljusaste färgen i kartan motsvarar nio verksamheter och visar de län där minst antal verksamheter bedrivs.

Län	Antal verksamheter per län
Stockholm	21
Skåne	18
Västra Götaland	18
Uppsala	16
Västerbotten	16
Örebro	15
Värmland	14
Västmanland	14
Östergötland	14
Gävleborg	12
Södermanland	12
Blekinge	11
Dalarna	11
Jönköping	11
Kalmar	11
Norrbottn	11
Gotland	9
Halland	9
Jämtland	9
Kronoberg	9
Västernorrland	9

Tabell 3.2 Län samt antal verksamheter per län för beviljade ansökningar.

Källa: MUCF:s e-tjänst

4. Överklaganden

Totalt fick MUCF 180 ansökningar om bidrag. Av dessa beviljades 47 och 133 avslogs. Då detta är ett organisationsbidrag finns det enligt förordningen möjlighet att överklaga avslagsbeslut. Av de 133 ansökningar som avslogs valde tio organisationer att överklaga beslutet. Förvaltningsrätten avvisade ett överklagande, avslog sju och två återförvisades till MUCF för vidare handläggning.

Majoriteten av de som överklagade ansåg att avslagsbesluten var felaktiga då de skrivit att de arbetar med målgruppen socialt särskilt utsatta, hade särskilda skäl eller arbetade med rikstäckande verksamhet och därmed var berättigade till bidraget. Två påpekade att MUCF felaktigt bedömt att de inte är demokratiskt uppbyggda, vilket var ett av kraven i förordningen för att vara berättigad till bidrag. I det ena fallet konstaterade MUCF att organisationens stadgar beslutats av organisationens förbundsstyrelse och inte under ett årsmöte. I det andra fallet baserades MUCF:s bedömning på att organisationens årsmöte genomförts senare än de egna stadgarna angett. Överklagandena har skickats vidare till Förvaltningsrätten i Växjö.

5. Så användes bidraget

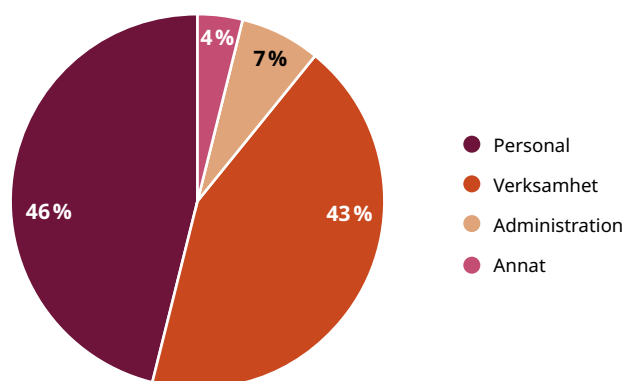
Syftet med statsbidraget var att stödja de civilsamhällesorganisationer som behövde förstärka den verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer på grund av covid-19.

Bidraget betalades ut i april respektive september 2021 och skulle användas senast 31 december 2021. De organisationer som beviljats bidrag skulle lämna en redovisning av hur bidraget använts senast den 31 mars 2022. Bidraget avsåg att täcka kostnader för verksamhet under hela 2021. Det var därför möjligt för organisationerna att ansöka om bidrag för kostnader som redan genomförts från och med 1 januari 2021 om de hade anpassat sin verksamhet med anledning av pandemin.

Bidraget är ett organisationsbidrag men till skillnad från övriga organisationsbidrag skulle organisationerna här ansöka om ett fast belopp. De ombads att ange kostnader, både de som de redan haft och de som de förväntades ha under resten av 2021, utifrån ett ökat behov med anledning av covid-19.

I redovisningen fick organisationerna ange hur stor del av bidraget som använts till de olika budgetposterna verksamhet, administration, personal och övrigt, vilket framgår i figur 5.1.

1 205 801 kronor har räknats bort eftersom tolv organisationer inte använt hela bidragsbeloppet och en organisation fått betala tillbaka nästa hela bidragsbeloppet då slutrapporten inte godkändes. Totalt redovisas därmed användningen av 142 157 023 kronor.

Figur 5.1. Organisationernas procentuella användning av bidraget, uppdelat per budgetpost.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Figur 5.1 visar att ungefär lika mycket av bidraget har använts till de två största posterna verksamhets- och personalkostnader. Endast sju procent har använts till administration och fyra procent till övriga kostnader. I avsnittet "Bidragets

olika användningsområden” finns angivet vad varje budgetpost innehåller samt hur organisationerna har använt medlen.

Nedan beskrivs hur många organisationer som fördelat mest pengar på respektive budgetpost:

- personal: 17 organisationer
- verksamhet: 15 organisationer
- övrigt: 11 organisationer
- administration: 0 organisationer

Bidragets olika användningsområden

När organisationerna återrapporterade fick de redovisa hur de använt bidraget. I kommande avsnitt redogörs för hur dessa redovisningar ser ut inom respektive budgetpost. Citaten kommer från det organisationerna skrivit i MUCF:s e-tjänst.

Personalkostnader

Bidraget har främst använts för personalkostnader. I den posten ingår löner och arvoden. Alla organisationer förutom sex uppgav att de använt bidraget till personalkostnader. 39 procent uppgav att de använt över hälften av bidraget till det. Det kan vara för vikarier för sjukskriven personal, personal i riskgrupp, samordnare och extra ordinarie personal. Svenska Röda Korset uppgav att de anställt en sjuksköterska för att sköta rådgivning samt en verksamhetsutvecklare som kan stötta i den pandemianpassade omställning som organisationen genomgått.

Flera organisationer beskrev att de upplevt ett ökat tryck på grund av att målgruppen de vänder sig till behövt extra stöd under pandemin. Pandemin gav också upphov till bland annat arbetslöshet och bostadslöshet, vilket gjorde att målgruppen växte och antalet deltagare i aktiviteter och insatser ökade. Dessutom stängde eller begränsade andra organisationer som riktar sig till socialt särskilt utsatta sin verksamhet till följd av pandemin. Det rörde sig bland annat om kyrkor och bibliotek. Flera organisationer uppgav därför att de utvidgat sina öppettider och bland annat hållit öppet under semesterperioder och nattetid. Ett ökat tryck har inneburit ett ökat behov av personal. Den ideella organisationen Ny Gemenskap angav att besökarantalet ökat med 30 procent sedan år 2020:

Totalt antal besökande gäster som vi serverat måltider och hjälp ökade från 75 917 år 2020 till 99 131 år 2021. Den största kostnaden som bidraget har använts till är vår extra stora personalkostnad där det krävts mer personal samt mer timmar för ordinarie personal.

Mer personal krävdes också för att kunna ställa om till en pandemianpassad verksamhet, där ordinarie aktiviteter och insatser behövde få nya former. Organisationen Sociala Missionen, som arbetar med sociala frågor och migrationsfrågor, beskrev situationen såhär:

Bidraget har haft en stor betydelse för vår verksamhet och i förlängningen för våra målgrupper. Genom utökade personella resurser har vi kunnat arbeta mer flexibelt under pandemin och mött våra stödsökande där det har fungerat bäst för dem; utomhus, i någon stor föreningslokal nära bostaden eller via telefon. Detta för att avlasta kollektivtrafiken och ändå kunna möta våra målgrupper fysiskt på plats.

Organisationernas verksamhet behövde också anpassas efter restriktionerna för att minska spridning av smitta. Flera vittnar om att de vidtagit åtgärder för både deltagare och personal och att personalstyrkan utökats för att säkerställa en smittsäker verksamhet. Hela Människan är en organisation som samlar kyrkornas gemensamma sociala arbete i Huddinge, Botkyrka och Salem. De beskrev de extra åtgärderna så här:

Extra personal har anställts för att kontrollera att restriktioner och rekommendationer följs, för utökad rengöring av kontaktytor, för att kunna isolera gäster med misstänkt smitta på härbärgen och för att täcka upp då ordinarie personal behövt stanna hemma på grund av sjukdom eller karantän.

Organisationerna har också upplevt ett bortfall av ordinarie personal och volontärer under pandemin. Ny Gemenskap beskrev att de förlorade äldre volontärer. Många volontärer som var över 65 minskade sitt engagemang under pandemin. Detta medförde att ett större ansvar lades på anställd personal, vilket innebar ökade kostnader.

Sveriges Stadsmissioner uppgav att de har haft hög sjukfrånvaro i alla verksamheter och därmed stora kostnader för vikarier som de täckt med hjälp av bidraget från MUCF.

Behovet av extra personal har inte enbart varit betungande för organisationerna. KFUK-KFUM Sverige beskrev hur de kunnat hjälpa ungdomar att utveckla sina kompetenser genom att de fått inta ledarroller i organisationen:

Genom möjligheten att ge arvode till unga ledare så har föreningarna kunnat genomföra många fler tillgängliga aktiviteter för barn och unga, vilket har lett till att fler hittat och hittat tillbaka till en meningsfull fritid. Samtidigt har föreningarna också kunnat erbjuda fler ungdomar en meningsfull sysselsättning i form av en ledarroll, då de både fått utbildning och fått praktisera sitt ledarskap.

Generellt sett har möjligheten att anställa mer personal varit avgörande för organisationernas kapacitet under pandemin. Det illustreras bland annat av Sveriges Stadsmissioner:

Den utökade bemanningen har gjort att vi snabbare kunnat fånga upp behov och slussa vidare till rätt instans, snabbare hjälpa utsatta, och fortsätta ha öppet trots restriktioner i antal besökare och liknande.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns en direkt koppling mellan pandemin och minskade resurser, främst på grund av bortfall av personal. Samtidigt har pandemin inneburit ett ökat tryck på verksamheterna i form av fler stödbehövande och utökade behov. Dessa två faktorer har inneburit att organisationernas personalkostnader ökat.

Verksamhetskostnader

I budgetposten verksamhet ryms alla de kostnader som uppkommit genom bedriven verksamhet och genomförda aktiviteter. Det kunde till exempel vara inköp av skyddsutrustning, kostnad för matutdelning, härbärgerverksamhet och spridning av informationsmaterial.

Figur 5.1 visar att 43 procent av medlen gått till verksamhetskostnader. Två organisationer uppgav att hela deras bidrag använts till verksamhet. Ytterligare 27 procent av organisationerna har använt mer än hälften av bidraget till verksamhetskostnader. Många organisationer beskrev att verksamhetskostnaderna ökat kraftigt på grund av att ett ökat antal personer varit i behov av stöd, att nya målgrupper uppkommit under pandemin och att nya inköpskategorier uppstått. Budgetposten är bred och nedan följer några exempel på vad organisationerna angett att bidraget använts till.

Mat- och sovplats

En stor del av bidraget har gått till att täcka kostnader för verksamheter som tillgodoser de mest elementära och akuta behoven som mat, värme, bostad och möjlighet att sköta sin hygien.

Den enskilt största verksamhetsposten är matkostnader av olika slag som 22 av de 35 organisationerna haft. Det har till exempel handlat om matlådor till hemlösa eller andra behövande, utdelning av matkassar, matutdelning vid soppkök, servering av frukost, fika och lunch, utdelning av matkuponger samt inköp av köksutrustning för att kunna laga större mängder mat. På grund av smittorisken har många personer inte kunnat komma till matutdelningar eller liknande som de brukar. Bidraget har därför använts till att leverera matlådor och matkassar till dessa personer, något som Equmeniakyrkan gav exempel på:

Den allra största delen av bidraget för verksamheter har använts till mat, gratis frukostar/luncher, matlådor, sopplunch utomhus eller matcheckar. Många har i sina församlingskök lagat mat som sedan serverats. Där har kostnader för inköp av råvaror täckts av bidraget.

Organisationen Förenade Islamiska Föreningar, som är en muslimsk riksorganisation, uppgav att de delat ut 5 560 matpaket i sex län under 2021. Svenska Röda Korset, som arbetar med människor i kriser och katastrofer, uppger att de delat ut totalt över 15 000 matkassar under året:

Matkassar/måltider har delats ut på 16 orter runt om i landet. Många av kretsarna har parallellt både delat ut färdiglagade måltider och matkassar för att möta målgruppernas olika behov: de mest akuta i form av måltidsutdelning och i ett lite längre perspektiv i form av matkassen (med målsättningen att klara matbehoven en vecka) /.../ Totalt uppger de tre kretsar som har fört statistik över denna typ av insats, att de har delat ut 15 490 matkassar.

Bland de organisationer som till vardags bedriver härbärgeverksamhet har stora delar av bidraget gått till att erbjuda sovplats, värme och möjlighet att kunna duscha. Mötesplats Otto, som drivs av Ensamkommandes förbund, beskrev hur de arbetat för att möta dessa behov:

För dem i särskild social utsatthet blev bidraget ett enormt stöd. Flera kunde genom stödet undvika att i perioder bo på gatan, i övergivna hus eller under broar. De kunde komma till Mötesplats Otto och få en kontinuerlig kontakt med en vuxen, få hjälp i kontakter, stöd med att fylla i papper, få information, tillgång till internet och så klart värme och mat.

Räddningsmissionen beskrev hur behovet av en egen sovplats har ökat i och med pandemirestriktionernas krav på isolering. De arrangerade tillsammans med Göteborgs stad karantänsboende och sovplatser i lägenheter under pandemin:

Att vara hemlös innebär oftast att inte ha tillgång till något eget rum på dagtid eftersom sängplatsen måste lämnas på morgonen. Ytterligare svårt blir det när hemlösa som sover på olika tillfälliga sovplatser och härbärgen misstänks eller konstateras ha covid. Hur ska en hemlös göra för att gå i karantän? /.../ I våra karantänsboenden fick de som befarades sjuka stöd i form av hjälp med basvaror och koll på sjukdomsförloppet.

Materialkostnader

En annan stor del av verksamhetskostnader har gått till material av olika slag. I tabell 5.2 finns de vanligaste typerna av materialkostnader som redovisats av organisationerna.

Typ av materialkostnad	Antal organisationer
Kläder	18
Skyddsutrustning	14
Medicin och vårdinsatser	13
Hygienartiklar	12
Transport	10

Tabell 5.2. Typ av materialkostnad och antal organisationer som redovisat kostnaden.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Strax under 40 procent av organisationerna berättar att de köpt skyddsutrustning som visir, engångshandskar, munskydd, ytdesinfektion, handdesinfektion med mera som direkta behov kopplade till pandemin.

Skyddsutrustningen har använts av såväl personal och volontärer som av besökare. Även evenemangstålt har köpts in för att fortsatt kunna bedriva ordinarie verksamhet till utsatta, fast utomhus. Equmeniakyrkan beskrev hur de använt bidraget för inköp av material:

Inköp av skyddsutrustning, munskydd/visir och handsprit är poster som är relativt kostsamma. /.../liksom inköp av material för att kunna tillgodose ökade volymer av matdistributioner, bättre spisar, kokkärl, förvaringskärl etc. Nya behov uppstår i och med att man får börja arbeta på ett nytt sätt, till exempel digitalt eller utomhus.

I redogörelsen från Svenska Röda Korset finns andra exempel på materialkostnader som bidraget använts till. Bland annat har de delat ut särskilda hygienpaket för kvinnor, män och spädbarn. Ungefär en tredjedel av alla beviljade organisationer uppger att de använt bidraget till hygienartiklar.

Materialkostnader har också bestått av inköp av medicin, tandläkarbesök, sjukvård och kontakt med vårdinstanser. 13 av 35 beviljade organisationer har använt bidraget till den här typen av kostnader.

Hälften av de beviljade organisationerna har använt bidraget till att förse sina målgrupper med kläder.

Andra typer av materialkostnader som varit vanliga är transportkostnader. Cirka 30 procent av organisationerna har använt bidraget till transporter av olika slag. Hela Människan uppgav i sin slutrapport några exempel på varför extra pengar behövt läggas på transporter under pandemin:

/.../ för att köra besökare till provtagning och vaccinering, för att hämta skänkta varor från livsmedelsbutiker eller privatpersoner och för uppsökande verksamhet bland annat till de besökare som suttit i karantän.

Informationsspridning och vaccination

En av bidragets uttalade målgrupper var personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. Detta är en grupp som flera av organisationerna tidigare har arbetat med i sin ordinarie verksamhet och därmed har god kunskap om, och kontakt med. Många har nått ut med samhällsinformation till personer som inte tillgodogjort sig information via exempelvis nyheter och internet. Det har handlat om rådande rekommendationer kring covid-19, hur viruset sprids, hur man skyddar sig och var man hittar mer information. Detta har gjorts på flera olika språk och på olika sätt, exempelvis genom informationsträffar och broschyrer.

Pingstförsamlingen i Gävle beskrev hur de spridit information till EU-migranter genom att tillhandahålla stödpaket med både information och skyddsutrustning. De 450 stödpaket som delades ut till EU-migranter innehöll bland annat information om covid-19 på sex olika språk. Paketerna innehöll också munskydd, covidtester och handsprit som hjälpte de utsatta grupperna att sköta sin hygien och minska smittspridningen.

Organisationerna beskrev särskilda utmaningar med att informera utsatta grupper vars språk- och kunskapsnivå är låg. Så här skrev Räddningsmissionen:

Under 2021 arbetade Räddningsmissionen med att på olika sätt nå ut med utökad covid-information /.../. Detta genomfördes för målgruppen i våra ordinarie verksamheter där vi under 2021 bland annat har haft ca 6 800 besök, samt cirka 500 övernattningsnätter. Vi bedrev också ett uppsökande arbete i fält med syfte att nå grupper som inte har lätt att ta till sig information från det etablerade samhället. Det gjordes till exempel via enkla tryckta flyers och informationsfilmer samt föredrag och direkt information. Under pandemin ställdes organisationen inför nya utmaningar med att förklara vad sjukdomsförloppet innebar och varför vissa åtgärder vidtogs från samhällets sida.

De beskrev vidare hur de tack vare sin målgruppskänedom kunnat anpassa och tillgängliggöra informationen på ett lämpligt sätt. De konstaterade också att många personer i målgruppen har en bristande tilltro till sjukvården på grund av psykisk ohälsa och tidigare negativa erfarenheter av exempelvis tvångsvård. I de fallen har organisationen kunnat inta en medlande roll och vunnit målgruppens förtroende:

Vi märkte av utmaningar i att förklara komplex medicinsk information avseende sjukdomsförlopp för någon som har ganska begränsade tidigare kunskaper. Hur förklaras immunitet för någon som inte vet vad ett immunförsvar är? För att möta detta producerades informationsmaterial som kan visas både på storbild och på mobiltelefon då vi lärde oss att tryckt information inte alltid når fram, mycket på grund av bristande läsförmåga men också på grund av bristande tillit till avsändaren. Vi samarbetade också med Västra Götalandsregionen samt Region Skåne där föredrag anordnades både med läkare och annan sjukvårdspersonal.

Många organisationer skrev att tilltron till vaccin mot covid-19 är låg i målgrupperna. Islamiska Shiasamfundet i Sverige beskrev ett stort behov av att informera och motivera till ökad vaccination för att motverka desinformationen kring vaccination och ryktesspridning om biverkningar i målgrupperna. SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige beskrev hur de har gjort:

I projektet "SIOS - Tillsammans mot pandemin", finansierat av MUCF, har SIOS haft möjlighet att genomföra en informationskampanj om vikten av att alla som kan vaccinera sig gör det /.../. I det arbetet har vi tagit fram filmen "Vaccinera dig!". Filmen informerar om den allvarliga situationen som vi stod inför under hösten 2021, antalet döda i Sverige på grund av covid-19, gällande restriktioner och behovet av att alla går och vaccinerar sig. Vi har även tagit fram två broschyrer om coronapandemin - en om projektet och en om behovet av att vaccinera sig, där den senare översattes till 16 språk.

Organisationerna har inte bara informerat om vaccinering utan även erbjudit vaccinering på plats. De har också hjälpt till med testning och läkarvård. I den mån det inte varit möjligt att utföra vaccination hos organisationerna själva, har målgruppen fått hjälp och stöd att ta sig till olika vaccinationsplatser. I Förenade Islamiska Föreningar har en samordnare tagit fram en lista på vaccinationsbussar och vårdinstitutioner som erbjuder covid-19 vaccin till personer som saknar personnummer och BankID. Svenska Röda Korset uppger att 570 personer som saknat personnummer har vaccinerat sig mot covid-19 i anslutning till rödakorskretsarnas verksamheter. Även Läkare i Världen har stöttat sina målgrupper i vaccinationsprocessen:

Vi har kunnat spela en aktiv roll i att våra målgrupper kunnat få enkel tillgång till vaccin, både genom att erbjuda vaccinering i våra lokaler och i att ha tydliga och enkla hänvisningsrutiner. I flera fall där personer varit oroliga och inte kunnat gå ensamma har vi kunnat följa med och visa vägen till vaccinationscentraler. Totalt har ca 200 personer fått vaccin via våra verksamheter. Alla som besökt oss har fått information om möjligheter till vaccin och var man kan vaccinera sig.

Anpassningar

En del av verksamhetsmedlen har gått till att anpassa verksamheter på grund av risken för smittspridning. Det har bland annat handlat om att flytta verksamhet utomhus och att anordna fler träffar med färre besökare. Man har också använt bidraget till smittsäkra resor och transporter. Ideella Föreningen Kärngården, en social mötesplats för personer med erfarenhet av psykisk ohälsa, beskrev hur de i vissa fall erbjudit personer som önskat besöka verksamheten att bli hämtade med bil. En ytterligare anpassning som gjorts är att hålla gemensamma ytor rena för att förhindra smittspridning. Organisationerna beskrev hur bidraget använts till utökade städrutiner, löner till städpersonal och inköp av städmaterial för att på så sätt förebygga smittspridning.

Flera organisationer har digitaliserat delar av verksamheten under pandemin. Det har gjort att juridiska rådgivningar, gruppträffar, trygghetsskapande samtal, möten med myndighetshandläggare och vårdgivare har kunnat fortsätta, fast i digital form.

Flera organisationer beskrev hur de lagt extra resurser på att stötta sina målgrupper i att hantera de digitala alternativ som växt fram. Convictus redogjorde för hur de under pandemin byggt upp sin digitala verksamhet för målgruppen:

Vårt kompensatoriska uppdrag för personer utan digitala förutsättningar har fått mycket stor betydelse och det har gällt allt ifrån kunskapsinhämtning, bokningar, avbokningar, kontakter med anhöriga, beställningar, ärenden hos myndigheter, digitala vårdkontakter med mera. Samtidigt är vi som ideell förening och gräsrotsrörelse ganska resurssvaga när det gäller IT. År 2020 lade vi grunden med verktyg, programvaror och kompetenshöjande insatser för personal. År 2021 tar vi det här arbetet vidare i större utsträckning gentemot gästerna.

Det faktum att organisationerna på grund av restriktioner inte kunnat ta emot lika många fysiska besök som vanligt i sina lokaler har inneburit att flera av dem istället förstärkt sin uppsökande verksamhet. Man har kontaktat personer som tidigare varit besökare men som under pandemin har stannat hemma. Sveriges Stadsmissioner har sökt upp målgrupperna både dag- och nattetid. I de fall då fysiska besök inte varit möjliga har man använt sig av telefonsamtal och digitala kontaktvägar för att nå målgruppen. Syftet har varit att bryta ensamhet och isolering, något som Svenska Röda Korset formulerade såhär:

Genom delaktighet, gemenskap och medmänsklighet i våra verksamheters medskapande förhållningssätt, bryts isolering och marginalisering, känslor av oro och otrygghet minskar, samtidigt som förutsättningar för egenmakt och etablering skapas.

Övriga verksamhetskostnader

Utöver vad som nämnts ovan har organisationerna beskrivit att bidraget använts till hyresstöd, studieplatser och studiestöd till elever samt till biljetter för kollektivtrafik med mera.

Ett annat exempel på övriga verksamhetskostnader är stöd till familjer och ungdomar som hamnat i en akut finansiell kris till följd av pandemin. Med hjälp av bidraget har organisationerna kunnat lindra den akuta nöd som många människor befunnit sig i och hjälpt till med ekonomiskt stöd till individer som fallit genom samhällets skyddsnät. Föreningen FVO (Föreningen för Vålgörenhetens Ordande), som ger tillfällig ekonomisk hjälp till enskilda personer, beskrev hur de använt bidraget för att stötta individer:

FVO erhöll 3,5 miljoner kronor i augusti 2021. Dessa medel har hjälpt oss att hjälpa många människor som lever på små marginaler. Av de medel som vi erhöll har 3 450 000 kronor delats ut till ekonomiskt behövande i enskilda kontanta bidrag. Vi har tack vare bidraget kunna hjälpa 444 enskilda individer med en ekonomisk stöttning.

Flera av organisationerna beskrev att de genomfört olika typer av stödsamtal till personer i socialt särskilt utsatta situationer. Exempel på sådana samtal är juridisk rådgivning, psykosocialt stöd och självvård. Svenska kyrkan redovisade att antalet kontakter med jourhavande präst ökat väsentligt på grund av pandemin och att behovet bedöms kvarstå även i fortsättningen:

Under 2020 ringde 101 000 personer och drygt 20 000 chattar togs emot av jourhavande präst. Detta motsvarar en ökning på 31 procent för samtal och 74 procent för chattar. Svenska kyrkan kommer vidare behöva erbjuda ökade insatser vad gäller psykosocialt stöd/själavård till människor som drabbats av coronapandemin.

Organisationerna har också hjälpt till med myndighetskontakter och trygghets-
skapande samtal. En av dessa är Sociala Missionen som med hjälp av bidraget
kunnat förstärka sin rådgivning med ytterligare en erfaren socionom. Personen
har arbetat tillsammans med övriga handläggare med socialrättslig rådgivning
och psykosocialt stöd.

Många organisationer förklarade att den kontakt och de samtal som erbjudits
inneburit positiva effekter för personer i isolerade och utsatta situationer. Det
berättade bland annat Rädda Barnen:

För många som redan är socialt utsatta och har hamnat i ytterligare isolering
under pandemin, eller tappat andra nätverk under pandemin, har den
kontinuerliga kontakten varit av stor vikt för att hålla sig informerad och för att
ha något att styra upp vardagen kring.

Utöver ovanstående har organisationerna arbetat för att bygga upp och
tillhandahålla alternativa, smittsäkra mötesplatser för att bryta isolering. Det har
bland annat rört sig om att anordna fritidsaktiviteter utomhus, att skapa mobila
träffpunkter och att möjliggöra dagläger, kollo och lovaktiviteter.

Administrationskostnader

Administrationsposten utgörs av lokaler, hyror, inventarier med mera. Sju
procent av det fördelade bidraget har använts till detta. Som mest har admi-
nistration utgjort 35 procent av en organisations totala bidrag. Majoriteten,
17 organisationer, uppgav dock att de inte använt bidraget till administrativa
kostnader. Räddningsmissionen uppgav exempelvis att hyra av lokaler och övrig
administration täcktes av de ordinarie verksamheternas stödfunktioner. 15
organisationer uppgav att de använt 6–15 procent av bidraget till administrativa
kostnader.

Några organisationer har gett exempel på administrationskostnader i sina
redogörelser. För Sveriges Stadsmissioners del handlade det om att hyra extra
lokaler för att kunna ge plats åt fler personer utan att skapa trängsel och smitta.

Övriga kostnader

I posten övriga kostnader hade organisationerna möjlighet att själva ange sådana
kostnader som inte ryms i de definierade budgetposterna. Posten övrigt var
sammanlagt 5 992 366 kronor, det vill säga fyra procent av det totala använda
bidraget. Exempel på kostnader var revision, möteskostnader och kostnader för
att administrera bidraget från MUCF på nationell nivå.

Dokumentation av bidragets användning

För att visa den direkta nytta som bidraget gjort fick journalisten Sara Nkwe Assarsson och filmaren Lars Dareberg i uppdrag av MUCF att besöka organisationerna Talita och Convictus i september 2021. I filmade och fotograferade intervjuer fick företrädare för organisationerna berätta hur de har kunnat utöka sin verksamhet med hjälp av bidraget för att möta de stora behov som uppstått på grund av pandemin. Vid ansökningsomgångarna 2021 fanns en större variation bland bidragsmottagarna än vid utlysningen 2020. MUCF valde därför att besöka två organisationer med en annan inriktning än de som tidigare dokumenterats:

- Talita – hjälper kvinnor ut ur prostitution, pornografi och människohandel för sexuella ändamål och in i ett fungerande liv. I artikeln får vi möta Amina som efter månader av våld och förnedring inlåst på ett hotellrum äntligen vågade slå numret till Talita.
- Convictus – arbetar med personer i hemlöshet och beroendetillstånd, personer i riskzon för detta eller på väg ur en sådan situation. I artikeln berättar Convictus utvecklingsansvariga hur de hjälper människor som står långt utanför samhället när offentliga platser stänger på grund av pandemin.

Länk till sidan [Civilsamhället växlar upp under pandemin](#) med filmerna och artiklarna.

Artiklarna finns också att läsa i [bilaga 1](#).

6. Bidragets betydelse

Det råder inga tvivel om att bidraget stöttat samhällets mest utsatta grupper och att grupper med olika behov och skilda situationer fått rätt hjälp under pandemin. De socialt särskilt utsatta har blivit fler under pandemin och behoven hos redan tidigare utsatta har ökat. Organisationerna har använt bidraget från MUCF till att förstärka och anpassa sina insatser för att hjälpa utsatta. Bidraget har därmed haft stor betydelse för den avsedda målgruppen.

Bidraget har också varit avgörande för organisationernas förmåga att verka under pandemin. Föreningarna och trossamfunden har tack vare bidraget kunna upprätthålla, utvidga och utveckla sin verksamhet på de sätt som varit nödvändiga under pandemin.

Nedan följer en mer detaljerad redogörelse av bidragets betydelse för socialt särskilt utsatta och de organisationer som arbetar för dessa målgrupper.

Betydelsen för målgrupperna

I organisationernas rapportering av bidragets användning har de angett vilken eller vilka målgrupper de nått. I regeringens pressmeddelande där bidragets storlek och ändamål presenterades fanns tre huvudsakliga målgrupper nämnda: hemlösa, EU-migranter samt personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. I redovisningen kunde organisationerna därför kryssa i om bidraget nått en eller flera av dessa målgrupper eller en annan, egen beskriven, målgrupp. Av de 46 beviljade ansökningarna som ingår i underlaget till denna rapport riktade 33 in sig på hemlösa personer. Alla utom fem beviljade bidrag gick till personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation och 22 beviljade bidrag nådde EU-migranter. Alla utom sex ansökningar nådde även andra grupper.

I tabell 6.1 presenteras hur många beviljade bidrag som nått respektive målgrupp. I tabellen presenteras även de mest frekventa målgrupperna som organisationerna beskrev under valet ”Annan målgrupp”.

Målgrupp	Antal bidrag
Personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation	41
Hemlösa	33
EU-migranter	22
Annan målgrupp	
Asylsökande*	15
Papperslösa**	13
Individer och familjer i ekonomisk utsatthet	10
Personer som lider av psykisk ohälsa	10
Arbetslösa	8
Personer med missbruksproblematik	5

Tabell 6.1. Antal beviljade bidrag som nått respektive målgrupp.

*I målgruppen ingår såväl vuxna och barn som ensamkommande barn och unga.

**EU-migranter fanns bland de valbara alternativen. Den målgruppen är därför inte med i gruppen papperslösa.

Källa: MUCF:s e-tjänst

Nya målgrupper

I organisationernas redogörelser av bidragets användning och betydelse går det att läsa att flera tidigare okända målgrupper har tagit del av bidraget. Pandemin har givit upphov till ökade och förändrade behov som gjort att nya grupper sökt sig till verksamheter som värnar om de allra mest utsatta i samhället. Föreningen Convictus, som stödjer personer som drabbats av hemlöshet och drogberoende, skrev:

De som söker sig till oss har under pandemin vidgats till att omfatta fler som tidigare hållit sig över vattenytan. Till exempel har de förlorat sin möjlighet att bo inneboende och behövt flytta ut under pandemin, eller är personer som nyligen flyttat till egen bostad men som blivit väldigt isolerade och inte kunnat delta i ordinarie aktiviteter eller deltagit i sysselsättningsprogram. Vi har också mött fler fattigpensionärer under perioden som lidit av ensamhet och inte haft stöd från anhöriga.

Allt fler har drabbats av arbetslöshet och ekonomiska problem och därmed behövt akut hjälp. Organisationen Hela Människan uppgav att antalet människor som söker sig till deras verksamheter ökar hela tiden och att de delvis kommer från nya målgrupper. Det rör sig om arbetslösa ungdomar, barnfamiljer, ensamstående mammor och familjer i olika form av utanförskap. De resonerade också kring varför detta har skett och ser hur pandemins påverkan på flera olika samhällsfunktioner kan ha bidragit till människors utsatthet:

För några av våra verksamheter har pandemin inneburit en fördubbling i antal besökare, främst på grund av uteblivna inkomster, längre handläggningstider för försörjningsstöd, större samordningsproblem mellan myndigheter och mindre möjligheter till social interaktion.

Utöver ovanstående har organisationerna mött ett ökat antal våldsutsatta barn, migranter som inte kan resa vidare på grund av stängda gränser och restriktioner samt personer som blir bostadslösa på grund av trångboddhet eller på grund av att de varit sammanboende med personer i riskgrupp.

I och med att gruppen socialt särskilt utsatta har ökat har även behovet av att erbjuda stöd växt, något som organisationen klarat av att hantera tack vare bidraget.

Ökade behov inom befintliga målgrupper

Coronapandemin har gjort att fler blivit socialt särskilt utsatta och att de som redan var utsatta fått ökade behov på grund samhällsförändringen och de restriktioner som regeringen införde.

Ökat behov av materiellt stöd

Det framgår tydligt av slutrapporterna att de behov som ökat mest inom de redan befintliga målgrupperna är de rent materiella. Pandemin har försatt människor i extrema krissituationer där grundläggande behov som mat och bostad saknats. För flera olika samhällsgrupper har nödsituationer uppstått som organisationerna som fått bidraget från MUCF har arbetat med att lösa. En av dessa är Equmeniakyrkan som i sin slutrapport beskrev de grupper de möter:

Man ser ett stort ökat ekonomiskt behov av stöd från barnfamiljer och ensamhushåll, asylsökande, papperslösa, människor i överklagandesituationer, arbetslösa, långtidssjuka som blivit utförsäkrade från Försäkringskassan och så kallade fattigpensionärer, det vill säga pensionärer med liten pension.

Flera organisationer, däribland Svenska Röda Korset, beskrev att de har sett en stor ökning av matfattigdom, det vill säga människor som inte har tillräckligt med mat för att mätta sig själva eller sina familjer. Under året har antalet barnfamiljer som sökt stöd för att tillgodose de mest grundläggande behoven ökat drastiskt.

Vidare vittnade många organisationer om att målgruppen i allt högre utsträckning drabbats av hemlöshet och trångboddhet under pandemin. Ungdomar beskrevs som särskilt utsatta. Många har inte kunnat betala hyra och därmed blivit hemlösa eller har varit inneboende hos andra och inte kunnat bo kvar på grund av restriktioner och krav på isolering. Läkare i Världen beskrev att även barnfamiljer kan bli bostadslösa om de varit inneboende hos äldre släktingar eller vänner som tillhör riskgrupper och inte längre kan leva trångt:

I dagsläget ser vi en ökad hemlöshet på grund av rädsla för smitta vid trångboddhet och/eller att personer inte längre har möjlighet att betala hyra, vilket har gjort att de har blivit av med sina tillfälliga boenden.

Ökad utsatthet till följd av arbetslöshet

Under pandemin har organisationerna fått en tillströmning av människor som drabbats av arbetslöshet och sviktande ekonomi, vilket skapat ett behov av

akut hjälp. Organisationerna beskrev hur ungdomar och vuxna blivit av med sommarjobb, timanställningar och praktikplatser. De som inte får a-kassa står sedan utan försörjning. Detta vittnade Mötesplats Otto om:

En stor del av de besökare på Otto som tidigare haft arbete har varit timanställda i branscher som drabbats hårt. I och med corona har en stor del blivit uppsagda. Detta har lett till att fler har fått problem med att betala hyra.

Personer som tidigare tagit del av organisationernas insatser men som fått hjälp till egen försörjning och en bättre livssituation riskerar också att falla tillbaka i utsatthet när arbetslösheten drabbar. Det beskrev Talita som riktar sig till prostituerade:

Gamla klienter som vi tidigare är hjälpt att hitta arbeten åt (ofta enklare jobb såsom städ på hotell eller i restaurangbranschen) har förlorat dessa på grund av covid-19 och hört av sig till oss. De har varit oroliga för sin försörjning och att pandemin ska tvinga dem tillbaka in i prostitution.

Migranternas särskilda utsatthet

Flera organisationer beskrev hur migranter drabbats av pandemin på flera olika sätt. I och med att den internationella rörligheten begränsades har utvisade personer inte kunnat återvända till sina hemländer. Personer som utsatts för trafficking, som är papperslösa eller utvisade behövde därför stöd. När hemlandet inte tog emot deportationer på grund av pandemin så blev allt fler fast i Sverige utan uppehållstillstånd och pengar. Personer som inte har rätt till bidrag från vare sig socialtjänst eller Migrationsverket blev då helt beroende av civilsamhället för sin överlevnad. Stöttepelaren, som arbetar med ensamkommande barn och ungdomar, beskrev utsattheten för personer som släpps ut ur förvar, men som inte kunde resa från Sverige:

När de släpps ut hamnar de bokstavligen i ingenting - utan mat, utan pengar, utan bostad. Dessutom är de ibland osäkra om de själva är smittade, om sjukdomen har funnits inne på förvaret.

En del organisationer har vänt sig till papperslösa migranter. Läkare i Världen beskrev hur barn som lever i papperslösa familjer förlorat sin enda fria plats när förskolor och öppna förskolor stängts. Både utsatta EU-medborgare och papperslösa vittnade enligt organisationen om att tillgången till vård, inklusive vård för allvarlig psykisk ohälsa och mödravård blivit mer svårtillgänglig under pandemin. Vidare beskrev Rädda Barnen hur situationen som papperslös utgör en smittfara både för individen och samhället eftersom många undviker att söka vård, även då det finns misstanke om att de smittats av covid-19:

De som lever utan papper har inte alltid tillgång till information eller skyddsfaktorer för att kunna bearbeta den information som finns. Rädsla att ta kontakt med vården vid symptom är stor både då deras rätt till vård är ifrågasatt men även på grund av risken att bli upptäckt.

Organisationerna möter också asylsökande vars asylprocesser tagit extra lång tid på grund av pandemin, vilket tärt på den psykiska hälsan. RFSL lyfte särskilt asylsökande hbtqi-personers behov av trygga sammanhang och socialt stöd. Genom att myndigheter, kommuner, sjukvård, civilsamhälle och övriga samhället minskat sina kontaktytor har gruppen blivit ännu mer utsatt.

Personer som har tillfälliga uppehållstillstånd i Sverige uppgavs ha drabbats hårt av pandemin. Det var till exempel migranter vars rätt till familjeåterförening är beroende av anställning. Framför allt beskrevs stress och oro hos ungdomar som har tillfälliga uppehållstillstånd enligt nya gymnasielagen. Stöttepelaren är en av de organisationer som tog upp detta i sin slutrapport:

Dels får de svårare att klara sin examen inom studieplanens tid, dels är det nu mycket svårare att få ett fast jobb inom sex månader efter examen. Därmed riskerar allt fler att hamna utan egen försörjning och utanför samhällets ordinarie stödåtgärder.

Även personer som är utsatta för människohandel har fått större behov under pandemin. Talita beskrev hur antalet kvinnor i prostitution i Sverige ökat:

Vi har märkt en ökning av antalet klienter som hör av sig till Talita och ber om hjälp. /.../ Vissa kommer till Sverige för att det har varit hård lock down i deras hemländer och de är i desperat behov av pengar.

Ökad utsatthet för våld

De som utsätts för våld i hemmet har också blivit mer utsatta till följd av pandemin. Organisationerna berättade hur de sett fler barn som får illa på grund av våld i nära relationer. Räddningsmissionen har på grund av detta upplevt ett högre tryck på skyddade boenden:

Risken att utsättas för våld i nära relationer har ökat under pandemin när familjer tvingas stanna hemma; såväl mäns våld mot kvinnor, som andra former av våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck.

Ökad psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan har ökat kraftigt under pandemin och behovet av samtalsstöd och psykosocialt stöd är stort. Den ofrivilliga isoleringen har lett till att människor med litet kontaktnät och låg nivå av egenmakt och inkludering har blivit ensammare och fått sämre fysisk och psykisk hälsa. För dem som redan tidigare känt sig ensamma har isoleringen under pandemin ökat lidandet. Därtill läggs också försämrade tillgång till vård, stöd, boende och försörjningsmöjligheter. Svenska Kyrkan har mätt ökningen av personer i behov av psykologiskt stöd:

Vi ser de mer långsiktiga konsekvenserna av covid-19 i form av ökad psykisk ohälsa och suicid. Inom Svenska kyrkans tjänst Jourhavande präst som nås via nödnumret 112 och via chatt/e-brev ser vi en ökning med 31 procent för telefon och 74 procent för chatt.

Organisationerna beskrev att efterfrågan på psykosocialt stöd var större än de kunnat hantera. De har behövt prioritera akut hjälp i form av suicidprevention och låtit mindre akuta ärenden vänta. Enligt Röda Korset har deras mottagningar för vissa individer varit den enda platsen för kontakt med en annan människa:

Vi noterar att våra besökare stannar länge för att samtala och få psykosocialt stöd eftersom kontakten med den lokala rödakorskretsen många gånger är den enda där individen kan få mellanmänsklig coronasäkrad kontakt.

Även annan typ av krisbearbetning har behövts. Equmeniakyrkan berättade till exempel om känslor av skuld och sorg som drabbar människor som på grund av restriktioner inte kunnat delta vid anhörigs bortgång

De mest utsatta drabbas värst

Situationen för de redan utsatta har blivit allt värre. Organisationerna beskrev hur personer som redan befinner sig i mycket svåra livssituationer marginaliseras ytterligare. Det är hemlösa personer med svag hälsa, personer med utländsk bakgrund som lever i socialt utanförskap med otillräckliga kunskaper i svenska för att kunna ta till sig information och personer utanför arbetsmarknaden i socioekonomiskt utsatta områden. Dessa var redan tidigare utsatta på grund av svaga eller obefintliga nätverk, våldsutsatthet, arbetslöshet, arbete under osäkra förhållanden, bostadslöshet, svårigheter att få en varaktig bostad eller avsaknad av utbildning. Under pandemin har denna utsatthet förstärkts ytterligare. Svenska Röda Korset sammanfattade situationen såhär:

Människor i utsatthet riskerar inte bara att drabbas hårdare av själva viruset på grund av nedsatt hälsa, utan även av konsekvenserna av pandemin, där restriktioner också kan innebära stängda verksamheter, uteblivna insatser, försämrad ekonomi, ökad arbetslöshet och hemlöshet som följder.

Organisationerna beskrev också hur särskilt utsatta grupper fått desinformation om smittspridning, vaccination och biverkningar. Alla har inte heller nåtts av myndighetsinformation eller vågat lita på den. I stället har de hållit sig och familjen hemma, rädda för att gå ut.

Genom den ökande utsattheten hamnar drabbade individer i ytterligare svårigheter enligt organisationerna. Ensamkommandes förbund beskrev hur ungdomar rekryteras in i kriminalitet eller fastnar i opioidberoende till följd av ökad isolering och ensamhet. Med det ökade beroendet ser de också att fler unga hamnar i sexuell eller kriminell exploatering i strukturer som beskrivs som gäng.

Vikten av att känna sin målgrupp

Ett av kraven i förordningen var att organisationerna skulle bedriva, och under minst två år ha bedrivit, verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer.

Bland de organisationer som beviljats bidraget är det tydligt att samtliga har en god kännedom om den egna målgruppen. De har väl etablerade arbetssätt och verksamheter som gör att målgruppen vet var de kan få hjälp. De har också väletablerade nätverk som gör att nya utsatta personer hittar till verksamheterna.

Organisationerna har mycket varierande verksamheter och målgrupper. Sju är registrerade trossamfund, samverkansorgan eller församlingar och 28 är ideella föreningar. De är verksamma i olika delar av Sverige och fångar på olika sätt upp bidragets målgrupper. Dessutom beskriver många organisationer hur de har nytta av att kunna målgruppernas modersmål, vilket ger ett stärkt skydd för de personer som inte kan ta till sig information från de verksamheter som bedrivs på svenska.

Tillsammans har organisationerna sett till att skydda olika grupper av utsatta personer i många delar av Sverige. De har tillgodosett olika behov hos grupperna som de har god kunskap om, och väl etablerade kontaktvägar till, sedan tidigare. Människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer har tack vare organisationernas insatser kunnat få de allra mest grundläggande behoven tillgodosedda under pandemin. Ensamkommandes förbund uttryckte det såhär:

Mot denna bakgrund menar vi att bidraget resulterade i minskad utsatthet, hemlöshet, beroendeproblematik, exploatering och kriminalitet.

Betydelsen för organisationerna

Bidraget har också varit viktigt för föreningarnas och trossamfundens organisatoriska kapacitet. I återrapporteringen fick organisationerna fritt beskriva vilken betydelse bidraget haft för deras verksamhet. Nedan följer exempel på vad organisationerna uppgett.

Möjlighet att upprätthålla verksamheten när kostnaderna ökat och resurserna minskat

Med hjälp av bidraget från MUCF har organisationerna kunnat upprätthålla ordinarie verksamhet för socialt särskilt utsatta människor under pandemin – något som många inte hade kunnat utan extra ekonomiskt stöd. Flera beskrev att bidraget haft avgörande betydelse för deras verksamhet. De vittnar om hur intäkter uteblivit under pandemin, exempelvis på grund av minskad second-hand-försäljning eller förlorade sponsorentäkter. Därutöver har kostnaderna för att bedriva verksamheten ökat. Equmeniakyrkan som huvudsakligen finansierar sin verksamhet med hjälp av gåvor beskrev att de under pandemin behövt kompletterande intäkter i form av bidrag från MUCF.

Det har också varit svårt för organisationerna att bemanna sin verksamhet. Föreningen S:a Clara kyrka beskrev att de hade varit tvungna att minska delar av sin verksamhet genom att exempelvis permittera anställd personal utan bidraget. Frivilligorganisationen Agape, som arbetar med utsatta ungdomar, ansåg att bidraget varit avgörande eftersom de kunnat fortsätta driva verksamheten även när volontärer inte kunnat bemanna den på grund av restriktioner.

Bidraget har gjort att organisationerna kunnat fortsätta hålla öppet för behövande, något som föreningen Ny Gemenskap uttryckte såhär:

Tack vare bidraget har vi haft våra verksamheter öppna samt med kraft kunnat ställa om verksamheterna till rådande omständigheter för att stötta dessa människor som blivit extra hårt drabbade av pandemin.

Sammanfattningsvis har bidraget utgjort en grundläggande resurs för organisationerna som på grund av pandemin haft svårt att säkerställa finansiering, bemanning och ordinarie öppettider.

Möjlighet att utöka verksamheten när behoven ökat

Den enskilt viktigaste betydelsen av bidraget har varit att organisationerna fått möjlighet att skala upp sin ordinarie verksamhet i takt med att besökarna blivit fler och behoven ökat. Organisationerna har tagit en aktiv roll i arbetet med att möta den växande sårbarhet som drabbat socialt särskilt utsatta människor i samhället. De har, som Sveriges Stadsmissioner uttryckte det, kunnat göra mer för fler under pandemin. Bidraget har skapat utrymme att genomföra kapacitetshöjande insatser och att utöka den sociala verksamheten.

Ensamkommandes förbund beskrev hur de med hjälp av bidraget kunde omorganisera sig. Genom att rikta de extra resurserna till personer i särskild utsatthet kunde övrig personal fokusera på andra projekt och målgrupper. Det innebar att verksamheten kunde bibehålla hela sin bredd. Föreningen Frihamnen i Helsingborg, som riktar sig till hemlösa, sammanfattade det såhär:

Tack vare bidraget från MUCF har vi kunnat bedriva full verksamhet trots den ökade tillströmningen av hemlösa och allt merarbete på grund av restriktioner. Vi har funnits på plats under hela pandemin - en period då vi behövts i högre grad.

Organisationerna har expanderat sin verksamhet och sina insatser på flera olika sätt. Convictus uppgav i sin slutrapport att de haft möjlighet att utöka sina öppettider med 28 timmar per vecka. En annan organisation, Ny Gemenskap, har utökat två av verksamheternas öppettider med eftermiddagsverksamhet. Många organisationer har också förstärkt sin personalstyrka, något som enligt Equmeniakyrkan har medfört stor nytta:

I många av de små församlingarna finns kanske enbart en deltidsanställd pastor eller diakon. De medel som kunde fördelas under hösten har haft en positiv inverkan på möjligheten att förstärka verksamheter i de lokala församlingarna med anställd personal. Detta har i sin tur inneburit att mer insatser erbjudits till målgruppen.

Föreningen Framtidståget, som bedriver öppenvård och psykosocialt arbete, beskriver i sin slutrapport att de samtal och utbyten som sker mellan deltagare och personal är mycket resurs- och energikrävande. Bidraget har förstärkt deras förmåga att utföra dessa insatser. På liknande sätt beskriver Kulturföreningen Vasaplan, som bedriver ideell verksamhet för människor i socialt utsatta situationer, hur de tack vare bidraget från MUCF kunnat fortsätta arbeta på ett ordnat och kontrollerat sätt, även i tider av kris:

I stället för att göra brandkårsutryckningar har vi kunnat arbeta strukturerat utifrån en verksamhetsplan som gett stort stöd. Vi har fått möjlighet att komma i kontakt med fler ur vår målgrupp och också där kunnat ge större stöd.

Allt fler människor har hamnat i utsatta situationer under pandemin och organisationerna har behövt växla upp för att svara mot de ökade behoven. Med hjälp av bidraget från MUCF har detta kunnat göras på ett strukturerat sätt.

Möjlighet att utveckla verksamheten när omvärlden förändrats

Bidraget och pandemin har i några fall fungerat som en väg till nya insikter och tillvägagångssätt för organisationerna. Föreningen Convictus förklarade hur de tack vare bidraget från MUCF vågat ta risker och accelerera i en tid när andra hållit igen.

Många organisationer har använt bidraget till att ställa om till digital verksamhet. Convictus har genomfört kompetenshöjande insatser för personal samt förstärkt digitala stödstrukturer och enheter. De beskrev att de lagt resurser på att utveckla sina digitala arbetsätt:

Intern kommunikation mellan enheterna samt med myndigheter och andra samhällsaktörer har som för alla andra krävt kunskap om och tillgång till digitala verktyg, vilket har påskyndat våra IT-satsningar. Kostnaderna för digital infrastruktur har därför ökat markant.

Vidare har samarbete och samverkan varit viktigt för organisationerna under pandemin. Organisationerna har bland annat samarbetat för att lotsa deltagare vidare till andra aktörer, så att de fått rätt information och stöd. Förenade Islamiska Föreningar berättade hur de tack vare bidraget från MUCF och ett brett nätverk av medlemsorganisationer och samarbetspartners kunnat effektivisera sin verksamhet under pandemin. På så sätt har de nått ut med fler matlådor till fler platser och svarat mot ökade behov. Räddningsmissionen skrev att samarbete krävts för att kunna ta ett helhetsgrepp om de konsekvenser som pandemin givit upphov till:

Under året har en stor del av arbetet skett i samarbete med andra aktörer. Detta eftersom covid 19-pandemin och social utsatthet är problem som berör hela samhället där olika aktörer har olika expertis och infallsvinklar.

Ytterligare ett exempel på hur bidraget fungerat utvecklande för organisationerna gavs av KFUK-KFUM Sverige. De beskrev hur de med hjälp av stödet kunnat ställa om och erbjuda mer verksamhet och insatser i utsatta områden. Effekterna blev att de boende började engagera sig i verksamheten, inte bara som deltagare utan också som ledare och i andra aktiva roller.

Slutligen har flertalet organisationer använt bidraget till att genomföra interna utbildningar, främst med fokus på pandemianpassad och smittsäker verksamhet. Bland annat har utbildningar genomförts för de många nyrekryterade volontärer som bemannat verksamheterna under pandemin. Några organisationer har också genomfört utbildningsinsatser för att kunna möta och uppmärksamma människor som utsatts för hedersrelaterat våld och våld i nära relationer.

Svenska Röda Korset beskriver hur de utvecklat ett nytt corona-anpassat metod- och verksamhetsutvecklande material i form av riktlinjer, checklistor och säkerhetsrutiner. De har också behövt stöd från sakkunniga i svåra social- och migrationsrättsliga frågor som uppstått under pandemin. Frisk & Fri – riksföreningen mot ätstörningar, förklarar att den här typen av verksamhetsutveckling kräver mycket resurser. Att erbjuda digitala stödformer och utbildningar parallellt med lokala stödinsatser ställer höga krav på samordning, volontärrekrytering och internkommunikation. I sin slutrapport redogjorde de för vad denna satsning har resulterat i:

Bidraget gjorde det möjligt för oss att kunna erbjuda fler och nya erfarenhetsutbyten och utbildningar i digitalt format. Konkreta exempel är en digital föreläsning om NPF och ätstörningar, en workshop om digitalt ledarskap och en intern digital konferens där vi bland annat diskuterade förändringsbehov i vår effektmätning och lansering av en utbildningsplattform på vårt intranät. Detta interna arbete skapade förutsättningar för att fortsätta med våra nya digitala stödformer - digitala öppna träffar för drabbade respektive närstående och stödgrupper för drabbade respektive närstående.

7. Avslutande sammanfattning

Efter att ha sammanställt redogörelser från 35 organisationer som tagit emot bidrag för att arbeta med människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer konstaterar MUCF att civilsamhället haft stor betydelse under pandemin. Civilsamhället har sett till att vårt samhälles allra mest utsatta fått hjälp att klara vardagen. Organisationerna har sett till att människors mest basala behov som mat, husrum och trygghet blivit tillgodosedda. De har anpassat sina verksamheter på ett sätt som möjliggjort fortsatt arbete med minskad risk för smittspridning och de har nått ut med information om pandemin till dem som regeringen inte kunnat nå på annat sätt och därigenom även motverkat smittspridning.

Bidraget har gått till olika typer av organisationer med verksamhet i Sveriges alla län. Organisationerna har arbetat med skilda målgrupper och erbjudit olika typer av verksamheter för varierande behov. Det innebär att inte bara att vissa grupper blivit hjälpta av bidraget utan också att spridningen varit stor inom den breda gruppen socialt särskilt utsatta. Det är tydligt att organisationerna som redan har etablerade verksamheter och arbetssätt och som har en god kännedom om den egna målgruppen haft mycket goda förutsättningar att nå de allra mest utsatta.

Organisationer berättar om hur de kunnat växa upp, fortsatt att bedriva viktig kärnverksamhet och anpassat verksamheter när de fått resurser. De vittnar även om att de hade behövt stänga helt eller delvis utan bidragets hjälp. Regeringens satsning på samhällets mest utsatta har hittills visat sig vara så betydelsefull att några organisationer menar att det inneburit skillnaden mellan liv och död för vissa personer.

I och med bidraget har organisationerna kunnat möta nya ökade behov och på så sätt hjälpt fler personer i utsatthet. De utsatta grupperna har blivit större och än mer utsatta, men med bidragets hjälp har de kunnat fortsätta få de mest basala behoven tillgodosedda. Många vittnar om att behoven av mat, sovplats och möjlighet att sköta sin hygien ökat under pandemin. Flera av organisationerna har arbetat med regelbundna informationstillfällen om gällande rekommendationer och smittspridning, slagit håll på konspirationsteorier samt lotsat vidare personer till relevanta aktörer för vaccin och vård. Ytterligare en aspekt är att behoven inte bara ökat utan även förändrats. Bidraget har gett möjlighet att anpassa verksamheter efter rådande situation och pandemirestriktioner genom ökad digitalisering, fler samtal med personer i isolering, intensifierad informationsspridning, mer omfattande hygienrutiner samt större fysiskt avstånd mellan individer i lokalerna.

I mars 2022 kom ett nytt regeringsbeslut att MUCF skulle fördela ytterligare 48 miljoner kronor för att förstärka organisationernas verksamhet och möta

det ökade behovet av hjälp- och stödinsatser till de allra mest utsatta under coronapandemin enligt förordning 2022:145.

Ytterligare ett regeringsbeslut fattades i juni 2022 att MUCF skulle fördela 30 miljoner kronor till och i juli öppnade den andra ansökningsomgången 2022. I skrivande stund handlägger myndigheten de ansökningar som inkommit.

Bidraget som fördelas under dessa två ansökningsomgångar ska vara förbrukat senast den 31 december 2022 och redovisas till MUCF av organisationerna senast den 31 mars 2023. Senast den 30 september 2023 kommer MUCF lämna en samlad redovisning av statsbidraget till regeringen.

8. Referenser

MUCE, (2021), *Bidrag med anledning av covid-19 till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer 2020.*

MUCE, (2022), *Delrapport för bidrag med anledning av covid-19 till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer 2021.*

SFS 1990:1593, *Lag om trossamfund.*

SFS 1999:974, *Förordning om statsbidrag till trossamfund.*

SFS 2020:439, *Förordning om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer.*

SFS 2020:494, *Förordning om ändring i förordningen (2020:439) om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer.*

SFS 2021:134, *Förordning om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer.*

SFS 2022:145, *Förordning om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer.*

9. Bilaga 1: Artiklar av Sara Nkwe Assarsson

Talita – tar vid där vägen tar slut

Amina hade suttit inlåst på ett hotellrum i en vecka när hon äntligen vågade slå numret till Talita. Efter månader av förnedring, våld och hot hade hon bestämt sig för att aldrig mer låta en sexköpare våldföra sig på henne. Men hur skulle hon klara sig utan inkomst och bostad, i ett land där hon inte kände någon? Med darrande händer lyfte hon luren och slog numret som stod på lappen hon fått av den vänliga polismannen. Ett dygn senare klev hon av tåget i Stockholm – och tog de första stegen mot ett nytt liv.

Höstsolen letar sig in genom fönstren på den gula patriciervillan i Gamla Enskede. Amina slår sig ner i en soffa och berättar om flykten från Nordafrika, året som eskort i Sverige och det som till slut blev räddningen från ett destruktivt liv.

– Jag var fast i en ond cirkel. Utan uppehållstillstånd eller någonstans att bo hade jag inget annat val än att gå med på att träffa männen. Kvinnan jag jobbade för skickade mig hela tiden till nya kunder. En kväll blev jag våldtagen, säger hon.

Ett år har gått sedan Amina, som egentligen heter något annat, kom till ett av organisationen Talitas skyddade boenden. Här har hon fått samtalsterapi, stöd och hjälp att söka en utbildning. Hon berättar att hon fått lära sig att leva med begränsade resurser efter ett liv omgett av lyx, och att lockelsen att falla tillbaka till eskortlivet ibland är svårt att stå emot.

– Kvällen då jag blev brutalt våldtagen var det en polis som gav mig numret till Talita. Han räckte mig ett visitkort och sa ”Ring det här numret om du vill komma bort från det här livet.” Först vågade jag inte, men nu känner jag att jag är på väg mot ett normalt liv, säger Amina.

Talita hjälper främst unga kvinnor som har hamnat i prostitution att ta de första stegen mot ett självständigt liv. Tanken är att de genom vårt två-åriga rehabiliteringsprogram ska få bearbeta sina trauman, återfinna styrkan och få verktyg att ta hand om sig själv, berättar Anna Sander som grundade Talita för mer än tjugo år sedan.

– Tyvärr märkte vi att kvinnor som vi hjälpte för flera år sedan riskerar att hamna i prostitution igen under coronapandemin. Många enklare jobb, som frukostservering och hotellstädning, har försvunnit och en stor grupp kvinnor har svårt att överleva, säger hon.

– Jag minns ett samtal jag fick från en kvinna som var livrädd för att hon skulle behöva sälja sin kropp igen.

Ett ekonomiskt bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, har gjort det möjligt för Talita att ge fortsatt ekonomiskt stöd till kvinnor, transpersoner och en del män, som riskerar att falla tillbaka i prostitution.

– Det är inte så att prostitution har försvunnit under pandemin snarare tvärtom, fler kvinnor har kontaktat oss än vanligt. När vi började för tjugo år sedan var det nästan bara svenska kvinnor som sökte sig till oss, men nu träffar vi kvinnor från många olika länder. Vi ser att människohandeln ökar och vi märker också att kvinnorna utsätts för allt grövre våld, säger Anna Sander.

Tillsammans har hon och medgrundaren Josephine Appelqvist byggt upp ett program för att hjälpa unga kvinnor till ett liv utan prostitution. Vägen dit är ofta snårig, menar Anna Sander.

– Är kvinnorna motiverade går det ofta väldigt bra för dem. Ibland kan det ta lite tid innan de vågar kontakta oss. Det händer att polisen hör av sig till oss när det gör ett tillslag, men det är inte alltid kvinnorna är motiverade att bryta med det livet, säger Anna Sander.

För 23-åriga Amina var det en lång resa innan hon vågade ta emot hjälp.

– Jag rymde hemifrån när jag var 16 år och hamnade ensam i Spanien. Kvinnan som lurade mig till Sverige hotade att skicka tillbaka mig till mitt hemland om jag inte gjorde som hon sa. Till slut hade jag inga känslor kvar. Men på Talita tog de emot mig med öppna armar. Nu vågar jag äntligen hoppas på en framtid.

Convictus – förbättrar livet för människor som lever i uttsatthet

Hur hanterar man rådet att stanna hemma när man inte har ett hem? När bibliotek, kyrkor och andra offentliga platser stänger, finns få platser att ta vägen. För människor som redan står långt utanför samhället har stängda dörrar och social distansering slagit extra hårt.

Travar av smörgåsar lastas på cykelvagnarna som står parkerade utanför Convictus lokaler på Magnus Ladulåsgatan i Stockholm. Strax före klockan tio på förmiddagen trampar teamet i väg för att dela ut matpaketen till några av de omkring 3 000 människor som lever på gatan i Stockholm.

– När pandemin slog till blev vi tvungna att ställa om organisationen för att kunna fortsätta möta vår gästgrupp. De som har en beroendeproblematik och samtidigt lever i hemlöshet har ofta svåra hinder att ta sig någonstans. Därför är det jätteviktigt att vi har möjlighet att komma ut och möta dem på platser

där de får sina behov tillgodosedda, berättar Charlotta Tingshammar som är utvecklingsansvarig på Convictus.

Uppsökarverksamheten sker vanligtvis i väntrum och andra platser där Convictus målgrupp håller till. När många drop in-verksamheter tvingades stänga fick de snabbt tänka om för att kunna fortsätta möta några av samhällets mest utsatta människor. Lösningen blev ett mobilt cykelteam, en satsning de vågat utöka tack vare ett ekonomiskt bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF. Stödet har även gjort det möjligt för Convictus att bemanna sitt uppsökarteam med ytterligare tre tjänster och förlänga sina öppettider så att så många så möjligt har kunnat få stöd under pandemin.

Varje dag möter cykelteamet i snitt lite drygt hundra människor bara på Södermalm. Ett mål mat i magen kan vara avgörande, förklarar Charlotta Tingshammar.

– Vissa är fysiskt dränerade för att de inte fått någon näring i sig på flera dagar. När du får mat i magen går stressen ner, du kan tänka klarare och tar smartare beslut. Man kan också ta emot information på ett annat sätt än om man är tokhungrig. Det gäller för alla människor men i synnerhet vår målgrupp, säger hon.

Convictus startade som en kamratförening och i dag driver organisationen fritids- och kulturverksamhet, natthärbärge och ett hälsocenter. Varje dag kommer omkring 350 besökare till någon av Convictus verksamheter i Stockholm. Verksamhetschefen Maria Dahlstedt beskriver organisationen som fogen i samhällets kakelplatta, där gästerna kan få hjälp med myndighetskontakter, låna en telefon eller skaffa bank-id.

– Gästgruppen vi jobbar med befinner sig ganska långt ner på Maslows behovstrappa¹. Många har komplexa utmaningar – ekonomiska, emotionella, medicinska – som hopar sig och blir till oöverstigliga problem. Att fylla i papper eller förstå och tolka information i en kallelse kan vara väldigt svårt, säger hon.

När resten av samhället stängde ner var Convictus en av få organisationer som höll dörrarna öppna – även om de var tvungna att förhålla sig till restriktionerna.

– Vi sorterar inte människor i dörren, men när vi bara får ta in begränsat antal i lokalen har vi varit tvungna att prioritera. Det har varit enormt utmanande, säger Maria Dahlstedt när vi träffas på hälsocentret på Magnus Ladulåsgränd i Stockholm.

¹ Maslows behovstrappa utgör en hierarki eller en trappa av olika behov – fysiska behov, trygghetsbehov, gemenskapsbehov, behov av uppskattning och till sist behov av självförverkligande. Flera behov kan vara väckta samtidigt, men modellen säger att människor prioriterar och måste tillfredsställa de mest grundläggande och fysiska behoven innan behov på nästa nivå blir aktuellt.

Hälsocentret har hållit öppet under pandemin, även om vissa verksamheter har ställt in under kortare perioder. Att kunna erbjuda en plats där gästgruppen kan komma in och få en kopp kaffe har varit oerhört betydelsefullt, berättar Maria Dahlstedt.

Stigmatiseringen av människor som lever på gatan har ökat under pandemin, berättar hon. Rädslan för smitta har spätt på fördomar och gjort en redan utsatt grupp än mer drabbad. Charlotta Tingshammar om en kvinna som kom in till Convictus alldeles uppriven.

– Hon berättade att hon hade gått in på ett kafé för att tvätta av sig inne på toaletten. När hon gick ut hade hon hört några gäster säga: ”Men släpper de in sådana där människor?” I det läget kände jag att det rådet att hålla avstånd inte var det bästa. Ibland är en kram det viktigaste man kan ge en annan människa.

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

